

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સેલ્સ ટેક્સ કમિશનર, ઉત્તર પ્રદેશ

વિ.

મેસર્સ સ્પેશી પોલિટેક્સ લિમિટેડ, ગાઝિયાબાદ

સપ્ટેમ્બર ૨૮, ૨૦૦૫.

[એસ. એન. વરિયાવ અને તરુણ ચેટર્જી, ન્યાયમુર્તીઓ]

કરવેરા:

ઉત્તર પ્રદેશ વેપાર કર કાયદો, ૧૯૪૮-કલમ ૨૯એ (૧૯૭૧ના સુધારા પહેલા)

વેપારી દ્વારા નિર્ધારિત મર્યાદા કરતાં વધુ કર વસૂલવામાં આવે છે-ઠરાવ્યું કે સરકારી તિજોરીમાં જમા કરાવવું જરૂરી-વેપારીને વધારાની રકમ પરત કરવાનો આદેશ સાચો નથી-તે ફક્ત તે જ પક્ષને પરત કરી શકાય છે જેની પાસેથી તે ખોટી રીતે એકત્રિત કરવામાં આવી હતી.

વેપારીએ નિયત મર્યાદા કરતાં વધુ વસૂલવામાં આવેલ કર સરકારી તિજોરીમાં જમા કરાવવાની જોગવાઈ-બંધારણીયતા: બંધારણીય રીતે માન્ય છે.

ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦-કલમ ૧૪૧-હાઈકોર્ટ દ્વારા જોગવાઈને અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવી-અપીલ પર, સુપ્રીમ કોર્ટે તેને માન્ય જાહેર કરી-બંધનકર્તા અસર-ઠરાવ્યુ અપીલ એ એક જ કાર્યવાહીનું સાતત્ય છે અને અંતિમતા માત્ર સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદા દ્વારા જ આપી શકાય છે-કારણ કે ઉપરોક્ત જોગવાઈ માન્ય છે, તે હંમેશા કાયદા પર રહી છે, તેથી ફરીથી કાયદો બનાવવાની જરૂર નથી.

ઉત્તર પ્રદેશ વેપાર કરવેરા અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૨૯-એની દ્રષ્ટિએ વેપારીએ તેના ગ્રાહકો પાસેથી વસૂલવામાં આવેલ વધારાનો કર સરકારી તિજોરીમાં જમા કરાવવો જરૂરી છે. સ્ટેપલ્સ ફાઈબરના વેપારી પ્રતિવાદીએ નિર્ધારિત મર્યાદા કરતાં વધુ કર વસૂલ્યો હતો.મૂલ્યાંકન અધિકારીએ આ રકમ સરકારી તિજોરીમાં જમા કરાવવાનો આદેશ આપ્યો હતો.અપીલીય સત્તામંડળે તેને સમર્થન આપ્યું હતું.અપીલ પર, ટ્રેડ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલે પ્રતિવાદીને વધારાની રકમ પરત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.અગાઉના ચુકાદામાં, અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટે કલમ ૨૯-એ ને અમાન્ય ગણાવી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત અગાઉના

નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને પુનરાવર્તનને ફગાવી દીધું હતું.

આ અદાલતમાં અપીલમાં, મહેસૂલ વિભાગે ઉત્તર પ્રદેશ વેપાર કરવેરા અધિનિયમની કલમ ૨૯એની બંધારણીયતા અને રાજ્ય વિધાનસભાની કાયદાકીય ક્ષમતાને પડકાર્યો હતો, જેમાં વેપારીને તેના દ્વારા ગ્રાહક પાસેથી વસૂલવામાં આવેલી કરવેરાની રકમ નિર્ધારિત કરવેરા કરતાં વધુ જમા કરાવવાનો નિર્દેશ આપવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ :ઉચ્ચ અદાલતે ઉત્તર પ્રદેશ વેપાર કરવેરા અધિનિયમની કલમ ૨૯એને ગેરબંધારણીય ગણાવી હોવા છતાં, આ અદાલતમાં કરવામાં આવેલી અપીલમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે આ કલમ રાજ્ય વિધાનસભાની કાયદાકીય ક્ષમતામાં છે.અપીલ એ જ કાર્યવાહીનું સાતત્ય છે અને અંતિમતા ફક્ત આ અદાલતના ચુકાદા દ્વારા જ આપી શકાય છે.આમ, કલમ ૨૯-એ હંમેશા કાયદાકીય પુસ્તકમાં રહી હતી અને તેને ફરીથી લાગુ કરવાની જરૂર નહોતી.સુધારેલ કલમ ૨૯-એ હેઠળ પ્રતિવાદીને રકમ પરત કરી શકાતી નથી.તે ફક્ત તે જ પક્ષને પરત કરી શકાય છે જેની પાસેથી તે ખોટી રીતે એકત્રિત કરવામાં આવી હતી.આવા કોઈ પક્ષે રિફંડ માટે આવો દાવો કર્યો નથી.તેથી, આ

રકમ તિજોરીમાં જમા કરાવવાનો નિર્દેશ આપવો સાચો હતો.[૬૬૯-ડી-ઈ-એફ]

સહાયક કમિશનર (ન્યાયિક), વેચાણવેરો અને અન્યો વિરુદ્ધ ખેરિયા બ્રધર્સ અને અન્ય, [૧૯૯૯] ૮ એસ. સી. સી. ૧૩૭ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ અન્નપૂર્ણા બિસ્કીટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની, [૧૯૭૪] ૩ એસ. સી. સી. ૧૨૧, રદબાતલ.

અબ્દુલ કાદર એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ સેલ્સ ટેક્સ ઓફિસર, હૈદરાબાદ, [૧૯૬૪] ૬ એસસીઆર ૮૬૭; અશોકા માર્કેટિંગ લિમિટેડ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૭૦] ૧ એસસીસી ૩૫૪; આર. એસ. જોશી, સેલ્સ ટેક્સ ઓફિસર, ગુજરાત અને અન્ય વિરુદ્ધ અજીત મિલ્સ લિમિટેડ અને અન્ય, વગેરે, [૧૯૭૭] ૪ એસસીસી ૯૮; મેસર્સ કસ્તુરી લાલ હરલાલ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૮૬] ૪ એસસીસી ૭૦૪; ઓરિએન્ટ પેપર મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઓડિશા રાજ્ય, [૧૯૬૨] ૧ એસસીઆર ૫૪૯; ઓરિસ્સા રાજ્ય વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા સિમેન્ટ લિમિટેડ, [૧૯૮૫]] સપ. એસ.સી.સી. ૬૦૮; બેહરામ ખુર્શીદ પેસિકાકા વિરુદ્ધ બોમ્બે રાજ્ય, [૧૯૫૫] ૧ એસ.સી.આર. ૬૧૩; સાગીર અહમદ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય

[૧૯૫૫] ૧ એસ.સી.આર. ૭૦૭; દીપ ચંદ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય એ.આઈ.આર. (૧૯૫૯) એસ.સી. ૬૪૮; મહેન્દ્ર લાલ જૈની વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૬૩] સપ.૧ એસસીઆર ૯૧૨ અને બી. શમા રાવ વિરુદ્ધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પોંડિચેરી, [૧૯૬૭] ૨ એસસીઆર ૬૫૦, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

સિવિલ અપીલીય હકુમત : સિવિલ અપીલ નંબર ૩૭૪૨/૨૦૦૦.

એસ. ટી. આર. નં. ૧૧૧૭/૧૯૯૦ માં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના ૧૩/૧૦/૧૯૯૮ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

પ્રતિવાદી માટે મનોજ ગોયલ, શુભદીપ રોય અને સુશ્રી આભા આર. શર્મા માટે સુશ્રી શોભા દીક્ષિત, રાજીવ કુમાર દુબે અને કમલેન્દ્ર મિશ્રા.

કોર્ટનો ચુકાદો આમના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

એસ. એન. પરિયાવા, ન્યાયમૂર્તિ. આ અપીલ અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ દ્વારા ૧૩ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૮ના રોજ પસાર કરાયેલા ચુકાદા સામે છે.

ટૂંકમાં જણાવેલી હકીકતો નીચે મુજબ છે.

પ્રતિવાદી પોલિએસ્ટર સ્ટેપલ્સ ફાઇબરનો ઉત્પાદક અને વેપારી છે.તેણે તેના ગ્રાહકો પાસેથી નિર્ધારિત કરતાં વધુ કર વસૂલ્યો હતો.આ એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે આ રકમ સરકાર પાસે જમા કરવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદીએ મૂલ્યાંકનને પડકાર્યું હતું અને તેની અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.કરવેરાની જવાબદારી ઓછી હોવાનું માનવામાં આવતા, સંબંધિત અધિકારીએ રિફંડનો આદેશ પસાર કર્યો હતો પરંતુ નિર્દેશ આપ્યો હતો કે ઉત્તર પ્રદેશ વેપાર કરવેરા અધિનિયમની કલમ ૨૯-એ ને ધ્યાનમાં રાખીને રકમ ટ્રેઝરીમાં જમા કરવામાં આવે.

અપીલમાં, નાયબ કમિશનર (અપીલ) એ રૂ. ૪૧૭ પરંતુ બાકીની રકમ જમા કરાવવાના મૂલ્યાંકન સત્તામંડળના આદેશની પુષ્ટિ કરી.ત્યારબાદ પ્રતિવાદીએ ટ્રેડ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી, જેમણે ઉત્તર પ્રદેશ ટ્રેડ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨૯-એની જોગવાઈઓ હોવા છતાં વધારાની રકમ પરત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલ પુનરાવર્તનને હાઈકોર્ટ દ્વારા વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવ્યું હતું.ઉચ્ચ અદાલતે તે અદાલતના અગાઉના બે ચુકાદાઓનું પાલન કર્યું હતું, જેમાંથી એક કેસ ખેરિયા વ્રધર્સનો હતો.આ કેસમાં, ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય

વિરુદ્ધ મેસર્સ અન્નપૂર્ણા બિસ્કીટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનીના કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદાને આધારે, [૧૯૭૪] ૩ એસ. સી. સી. ૧૨૧ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટે કલમ ૨૯-એ ને રાજ્ય સરકારની કાયદાકીય ક્ષમતાની બહાર હોવાનું કહીને રદ કરી હતી. જે સમયે વિવાદિત ચુકાદો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો તે સમયે આ અદાલતમાં ખેરિયા બ્રધર્સ કેસમાં હાઈકોર્ટના ચુકાદા સામે અપીલ પેન્ડિંગ હતી.

આ તબક્કે કલમ ૨૯-એ નક્કી કરવી આવશ્યક છે. કલમ ૨૯-એ નીચે મુજબ વાંચે છે:-

"આવી વ્યક્તિને કોઈ પણ માલના વેચાણ પર કરવેરાની વસૂલાત દ્વારા આવું કરવા માગતા કોઈપણ વેપારી દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ રકમ વસૂલવામાં આવે તો, આવા વેપારીએ આ રીતે વસૂલવામાં આવેલી સમગ્ર રકમ સરકારી તિજોરીમાં નિયત કરેલા સમયગાળાની અંદર જમા કરાવવી પડશે, તેમ છતાં વેપારી કર જેવી રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર નથી અથવા તેનો માત્ર એક ભાગ જ આ અધિનિયમ હેઠળ કર તરીકે તેની પાસેથી બાકી છે.

કલમ ૨૯-એ સમૂહમાં ૨૨મી ઓગસ્ટ ૧૯૭૧ના રોજ નીચે મુજબ વાંચવા માટે

સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો:—

"૨૯—(૧) આવી વ્યક્તિને કોઈ પણ માલના વેચાણ પર કરવેરાની વસૂલાત દ્વારા આવું કરવા માગતા કોઈપણ વેપારી દ્વારા કોઈ વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ રકમ વસૂલવામાં આવે તો, આવા વેપારીએ આ રીતે વસૂલવામાં આવેલી સમગ્ર રકમ, નિયત કરેલા સમયગાળાની અંદર, સરકારી તિજોરીમાં જમા કરાવવી પડશે, તેમ છતાં વેપારી કર જેવી રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર નથી અથવા તેનો માત્ર એક ભાગ જ આ અધિનિયમ હેઠળ કર તરીકે તેની પાસેથી બાકી છે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોઈ પણ વેપારી દ્વારા જમા કરાવેલી કોઈપણ રકમ, જે હદ સુધી તે કર તરીકે બાકી નથી, તે રાજ્ય સરકાર દ્વારા વેપારી દ્વારા જેની પાસેથી વસૂલ કરવામાં આવી હતી તે વ્યક્તિ માટે અથવા તેના કાનૂની પ્રતિનિધિઓ માટે ટ્રસ્ટમાં રાખવામાં આવશે અને ડિપોઝિટ તેના સંબંધમાં જવાબદારીના આવા વેપારીને ડિપોઝિટની હદ સુધી મુક્ત કરશે.

(૩) જ્યાં પેટા-કલમ (૧) હેઠળ કોઈ વેપારી દ્વારા કોઈ રકમ જમા કરવામાં આવે છે, ત્યાં એવી રકમ અથવા તેનો કોઈ ભાગ, તે વતી નિયત કરવામાં આવે તે રીતે દાવો કરવામાં આવે ત્યારે, નિર્ધારિત રીતે, તે વ્યક્તિને પરત કરવામાં આવશે કે જેની પાસેથી આવા વેપારીએ ખરેખર આવી રકમ અથવા ભાગની પ્રાપ્તિ

કરી હતી, અથવા તેના કાયદાકીય પ્રતિનિધિઓને, અને અન્ય કોઈ વ્યક્તિને:

પરંતુ મૂલ્યાંકનના આદેશની તારીખથી ત્રણ વર્ષની મુદત પૂરી થયા પછી અથવા અપીલ, પુનરાવર્તન અથવા સંદર્ભ, જો કોઈ હોય તો, તેના સંદર્ભમાં અંતિમ આદેશની તારીખથી એક વર્ષ પછી, જે પણ પછી હોય, આવા કોઈ દાવાને સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.

સમજૂતી: 'અપીલ, પુનરાવર્તન અથવા સંદર્ભ પરનો અંતિમ આદેશ' અભિવ્યક્તિમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કલમ ૩૨, કલમ ૧૩૨, કલમ ૧૩૩, કલમ ૧૩૬ અથવા કલમ ૧૩૭ હેઠળ અથવા બંધારણની કલમ ૨૨૬ અથવા કલમ ૨૨૭ હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશનો સમાવેશ થાય છે.

સુધારેલી જોગવાઈની બંધારણીય માન્યતાને પડકારવામાં આવી હતી.અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટે સુધારેલી કલમ ૨૯-એ ને રાજ્ય વિધાનસભાની કાયદો બનાવવાની સત્તાની બહાર ગણાવી હતી અને આ જોગવાઈને ગેરબંધારણીય જાહેર કરી હતી.મેસર્સ અન્નપૂર્ણા બિસ્કીટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનીના કેસમાં (ઉપરોક્ત) આ અદાલતે અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના નિર્ણયને સમર્થન આપ્યું હતું અને સુધારેલી કલમ ૨૯-એ ને ગેરબંધારણીય ગણાવી હતી.અદાલતે અબ્દુલ કાદર એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ સેલ્સ ટેક્સ ઓફિસર, હૈદરાબાદના કેસમાં આ

અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, જે [૧૯૬૪] ૬ એસસીઆર ૮૬૭માં નોંધવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તે નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:-

"જો કે આ જોગવાઈને આ આધાર પર ન્યાયી ઠેરવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે કે તે હેતુ માટે બનાવવામાં આવેલા કાયદામાં સૂચિ II ની એન્ટ્રી પૃષ્ઠ હેઠળ કર ન હોય તેવી કોઈપણ રકમની વસૂલાત માટે જોગવાઈ કરવા માટે રાજ્ય વિધાનસભા માટે તે ખુદી ન હોઈ શકે, તેમ છતાં, વ્યક્તિઓ દ્વારા કરવેરાના રૂપમાં એકત્રિત કરવામાં આવેલી તમામ રકમની ચૂકવણી કરવાની જોગવાઈ કરવા માટે તે હજુ પણ વિધાનસભા માટે ખુદી રહેશે, ભલે તે ખરેખર કરવેરા તરીકે અનિવાર્ય ન હોય, તો પણ આવા કરવેરાની વસૂલાત અને વસૂલાત માટેની જોગવાઈ કરવા માટે આનુષંગિક અને આનુષંગિક સત્તાના ભાગ રૂપે, પરંતુ જ્યાં સંબંધિત એન્ટ્રી હેઠળનો કાયદો આ આધાર પર આગળ વધે છે કે સંબંધિત રકમ કર બહાર નીકળેલી રકમ નથી. તે એન્ટ્રી હેઠળ બનાવેલા કાયદા હેઠળ લાગુ પડે છે, પરંતુ તેમ છતાં તે જણાવે છે કે તે કાયદા હેઠળ અનિવાર્ય ન હોવા છતાં, તે સરકારને ચૂકવવામાં આવશે, માત્ર એટલા માટે કે કેટલાક વ્યાપારીઓએ ભૂલથી અથવા અન્યથા તેને કર તરીકે વસૂલ કર્યો છે, તે જોવાનું મુશ્કેલ છે કે આવી જોગવાઈ સંબંધિત કરવેરા એન્ટ્રી હેઠળ બનાવેલા કાયદા હેઠળ

કાયદેસર રીતે બાકી કરની વસૂલાત માટે સહાયક અથવા આકસ્મિક કેવી રીતે હોઈ શકે છે."

મેસર્સ અન્નપૂર્ણા બિસ્કીટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનીના કેસમાં અશોક માર્કેટિંગ લિમિટેડ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૭૦] ૧ એસ. સી. સી. ૩૫૪ માં નોંધાયેલા કેસમાં આ અદાલતના અવલોકનો પર પણ નીચેની અસર માટે આધાર મૂકવામાં આવ્યો હતો:—

"એક એવી જોગવાઈ કે જે વેપારીને કરવેરાની ચુકવણી માટેની જવાબદારી પસાર કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે તે વેચાણ—કરવેરા માટેના કાયદા માટે આકસ્મિક છે.પરંતુ અમે એવું માની શકતા નથી કે જે જોગવાઈ હેઠળ વેપારીને રાજ્યને એવી રકમ ચૂકવવા માટે કહેવામાં આવે છે જે તેણે રજૂઆત પર એકત્રિત કરી છે—સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત—કે બિહાર વેચાણવેરાના કાયદા હેઠળ તેના દ્વારા સમાન રકમ ચૂકવવાપાત્ર છે, તે સાતમી અનુસૂચિના પ્રવેશ ૫૪, સૂચિ II ના અર્થમાં "માલના વેચાણ અથવા ખરીદી પર કર" વસૂલવાની સત્તાની આકસ્મિક જોગવાઈ છે.સાતમી અનુસૂચિની એન્ટ્રી ૫૪, સૂચિ II કર લાદવાની, કર વસૂલવા માટે પ્રક્રિયા સૂચવવાની, જે અધિકારીઓ દ્વારા જવાબદારી લાદવામાં આવી શકે છે તેમને નિયુક્ત કરવાની અને અધિકારીઓની સત્તા,

જવાબદારી અને વળતર સૂચવવાની સત્તાને સમજે છે.રાજ્ય વિધાનસભાઓ એન્ટ્રી પજ, લિસ્ટ I હેઠળ "માલના વેચાણ અને ખરીદી પરના કરવેરા" માટે જરૂરી આનુષંગિક બાબતોના સંદર્ભમાં કાયદો ઘડવા માટે સક્ષમ હોઈ શકે છે.પરંતુ જે વેપારીએ જાણીજોઈને અથવા ભૂલથી ખરીદનાર પાસેથી એવી રજૂઆત પર રકમ વસૂલ કરી હોય કે તે કરવેરાની ચુકવણી માટે પોતાની જાતને પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે હકદાર છે, તે રકમ રાજ્યને ચૂકવવા માટે, અમારા ચુકાદામાં, તે જોગવાઈને એન્ટ્રી પજ, લિસ્ટ II માટે અનિવાર્યપણે આકસ્મિક ગણી શકાય નહીં. અસરકારક રીતે આ જોગવાઈ કરવેરા તરીકેની રકમ વસૂલવા માટેની છે, જે રાજ્ય વસૂલવામાં અસમર્થ છે.વેપારીએ જે નાણાં એકત્ર કર્યા છે, પરંતુ જે તે એકત્રિત કરવા માટે હકદાર ન હતો તે રાજ્ય સાથે જમા કરવાની માંગના સ્વરૂપમાં દાવાને વણી લેતી બંધારણની જોગવાઈઓને હરાવવા માટે માત્ર એક બાબત ને મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

ત્યારબાદ આ અદાલતના સાત ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ગુજરાત અને અન્યોના વેચાણવેરાના અધિકારી આર. એસ. જોશી વિરુદ્ધ અજીત મિલ્સ લિમિટેડ અને અન્યો વગેરેના કેસમાં [૧૯૭૭] ૪ એસસીસી ૯૮માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં અબ્દુલ કાદિર અને મેસર્સ અન્નપૂર્ણા બિસ્કીટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનીના કેસોને નામંજૂર કર્યા હતા.આ કિસ્સામાં, બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ પ્રશ્ન એ

હતો કે શું રાજ્ય વિધાનસભા પાસે વેપારીને ગ્રાહક પાસેથી વસૂલવામાં આવેલી વેરાની રકમ નિર્ધારિત કરવેરા કરતાં વધુ જમા કરાવવાની જોગવાઈ કરવાની કાયદાકીય ક્ષમતા છે કે કેમ.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આવી જોગવાઈ રાજકોષીય કાયદાના અમલીકરણમાં જાહેર હિતનું રક્ષણ કરવા માટે શિક્ષાત્મક પગલા તરીકે કાયદાકીય ક્ષમતાની અંદર હશે.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આ રાજ્ય વિધાનસભાની ગર્ભિત સત્તાઓની અંદર હતું.

આર. એસ. જોશીના કેસને પગલે, આ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે મેસર્સ કસ્તુરી લાલ હરલાલ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્યોના કેસમાં કલમ ૨૮-એ (કારણ કે તે તેના સુધારા પહેલા હતી) ની બંધારણીય માન્યતાને સમર્થન આપ્યું હતું, જેનો અહેવાલ [૧૯૮૬] ૪ એસસીસી ૭૦૪ માં આપવામાં આવ્યો હતો.બંધારણીય ખંડપીઠે નોંધ્યું હતું કે આ પ્રશ્ન આર. એસ. જોશીના કેસ (ઉપરોક્ત) દ્વારા તારણ કાઢ્યો હતો.તેણે અશોક માર્કેટિંગના કેસ (ઉપરોક્ત) ની પણ નોંધ લીધી હતી અને અવલોકન કર્યું હતું કે અશોક માર્કેટિંગના કેસમાં નિર્ણય ઓરિએન્ટ પેપર મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્યના અગાઉના નિર્ણયને અનુસરતો નથી, જેનો અહેવાલ [૧૯૬૨] ૧ એસસીઆર ૫૪૯ માં આપવામાં આવ્યો હતો.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આર. એસ. જોશીનો કેસ અશોકા માર્કેટિંગના કેસમાં નિર્ણયને નામંજૂર કરે છે અને ઓરિએન્ટ પેપર મિલ્સના કેસમાં લેવામાં આવેલા દ્રષ્ટિકોણની પુષ્ટિ કરે છે.બંધારણીય ખંડપીઠે

ઓરિસ્સા રાજ્ય વિરુદ્ધ સિમેન્ટ લિમિટેડ, [૧૯૯૫] ના કેસમાં અનુગામી નિર્ણયની પણ નોંધ લીધી હતી.એસ. સી. સી. ૬૦૮, જેમાં અશોક માર્કેટિંગનો કેસ પણ આર. એસ. જોશીના કેસમાં અસંમત હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.આ અદાલતની બંધારણીય ખંડપીઠે બિન-સુધારેલી કલમ ૨૯-એની બંધારણીયતાને સમર્થન આપ્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે તે કાયદો ઘડવાની રાજ્ય વિધાનસભાની કાયદાકીય ક્ષમતાની અંદર છે.

ત્યારબાદ ખેરિયા બ્રધર્સ કેસમાં અપીલ આ અદાલતના બે ન્યાયાધીશોની બેન્ચ સમક્ષ સુનાવણી સુધી પહોંચી હતી, જેણે આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને આ બાબતને ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચને મોકલી હતી.જોકે ત્યારબાદ આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે [૧૯૯૯] ૮ એસ. સી. સી. ૧૩૭માં નોંધાયેલા નિર્ણયમાં અપીલને મંજૂરી આપી છે.ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો છે કે મેસર્સ અન્નપૂર્ણા બિસ્કીટ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપનીના કેસમાં ચુકાદો રદ કરવામાં આવ્યો છે.અમે આ મંતવ્ય સાથે સહમત છીએ.

આ પરિસ્થિતિનો સામનો કરતા, શ્રી ગોયલે રજૂઆત કરી હતી કે જો અન્નપૂર્ણા બિસ્કીટના કેસમાં નિર્ણય ખોટો હોવાનું માનવામાં આવે તો પણ, સ્થિતિ એ હશે કે સુધારેલી કલમ ૨૯-એ રદબાતલ જાહેર કરીને અને કાયદાકીય ક્ષમતાની બહાર, પોતે જ પુનર્જીવિત થઈ શકશે નહીં.એવી રજૂઆત કરવામાં

આવી હતી કે આ વિભાગ ત્યારે જ પુનર્જીવિત થઈ શકે છે જ્યારે તેને ફરીથી લાગુ કરવામાં આવે.આ રજૂઆતના સમર્થનમાં, [૧૯૫૫] ૧ એસ. સી. આર. ૬૧૩ માં નોંધાયેલા બેહરામ ખુર્શીદ પેસિકાકા વિરુદ્ધ બોમ્બે રાજ્ય; [૧૯૫૫] ૧ એસ. સી. આર. ૭૦૭ માં નોંધાયેલા સાગીર અહમદ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્યો; એ.આઈ.આર. (૧૯૫૯) એસ.સી. ૬૪૮ માં નોંધાયેલા દીપ ચંદ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્યો; [૧૯૬૩] સપ્લિમેન્ટમાં નોંધાયેલા મહેન્દ્ર લાલ જૈની વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્યોના કેસમાં કરવામાં આવેલા કેટલાક અવલોકનો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.૧ એસસીઆર ૯૧૨ અને બી. શમા રાવ વિરુદ્ધ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ પોંડિચેરી, [૧૯૬૭] ૨ એસસીઆર ૬૫૦ માં અહેવાલ આપ્યો હતો.

અમે આ રજૂઆત સાથે સહમત નથી.જો કે, અમારા મતે, આ રજૂઆતમાં જવાની બિલકુલ જરૂર નથી.આ કિસ્સામાં, અમે બિન-સુધારેલી કલમ ૨૯-એ સાથે સંબંધિત છીએ. ભલે અલ્હાબાદ ઉચ્ચ અદાલતે આ જોગવાઈને ગેરબંધારણીય ગણાવી હતી, પણ અદાલતમાં કરવામાં આવેલી અપીલમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું છે કે આ કલમ રાજ્ય વિધાનસભાના કાયદાકીય અધિકારક્ષેત્રમાં છે.અપીલ એ જ કાર્યવાહીનું સાતત્ય હતું અને અંતિમતા ફક્ત આ અદાલતના ચુકાદા દ્વારા જ આપી શકાય છે.આમ આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને એવું માનવું પડશે કે કલમ ૨૯-એ હંમેશા કાયદાકીય પુસ્તકમાં રહે છે અને તેને ફરીથી લાગુ

કરવાની જરૂર નથી.આમ, જો શ્રી ગોયલની રજૂઆત સ્વીકારવામાં આવે તો પણ તેની અસર એ થશે કે તે માત્ર સુધારેલી કલમ ૨૯-એ છે જેને ફરીથી લાગુ કરવાની જરૂર પડી શકે છે અને તેની ગેરહાજરીમાં બિન-સુધારેલી કલમ ૨૯-એ માન્ય અને અસરકારક રહેશે.તે કિસ્સામાં ૧૯૭૧ના સુધારા ક્યારેય થયા ન હોવાનું માનવામાં આવશે.કલમ ૨૯-એ હેઠળ પણ પ્રતિવાદીને રકમ પરત કરી શકાતી નથી.તે ફક્ત તે જ પક્ષને પરત કરી શકાય છે જેની પાસેથી તે ખોટી રીતે એકત્રિત કરવામાં આવી હતી.આવા કોઈ પક્ષે રિફંડ માટે આવો દાવો કર્યો નથી.તેથી, આ રકમ ટ્રેઝરીમાં જમા કરાવવાનો નિર્દેશ આપવો યોગ્ય હતો.જો કે અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અમે એ રજૂઆત સાથે સંમત નથી કે કલમ ૨૯-એ માં સુધારો કરવા માટે ફરીથી કાયદાની જરૂર પડશે.

આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે ટ્રેડ ટેક્સ ટ્રિબ્યુનલના વિવાદિત ચુકાદા અને ચુકાદાને બાજુ પર મૂકીએ છીએ અને ગાઝિયાબાદના કમિશનર (અપીલ્સ) ના આદેશને પુનઃસ્થાપિત કરીએ છીએ.

તે મુજબ અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે, જેમાં ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ આપવામાં આવતો નથી.

અપીલ મંજૂર.

ડી. જી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.